

D. Škrtić*

KAZNENA ODGOVORNOST ZA UNIŠTENJE ILI OŠTEĆENJE ZAŠTITNIH NAPRAVA NA RADU

UDK 331.45/48:614.89]:343.19

PRIMLJENO: 9.3.2015.

PRIHVACENO: 20.4.2015.

SAŽETAK: Zaštitne naprave na radu jedan su od ključnih elementa zaštite na radu i preduvjet za sigurno obavljanje rada. U kontekstu Zakona o zaštiti na radu, obveza poslodavca je postavljanje i obavljanje pregleda svih zaštitnih naprava i osobnih zaštitnih sredstava zbog utvrđivanja promjena tijekom uporabe koje ugrožavaju sigurnost i zdravlje radnika. Za uništenje, oštećenje, uklanjanje, isključenje ili činjenjem na drugi način neuporabljivim ili nedjelotvornim zaštitnih naprava na radu i izazivanje opasnosti za život ili tijelo ljudi ili za imovinu većeg opsega, na mjestu gdje se obavlja neki rad, s namjerom ili iz nehaja, propisana je kaznena odgovornost. Individualna kaznena odgovornost utvrđuje se prema općim načelima kaznenog prava.

Ključne riječi: zaštita na radu, zaštitna naprava na radu, oštećenje zaštitnih naprava, izazivanje opasnosti

UVOD

Tema razmatranja ovog rada su odredbe Kaznenog zakona/97 i Kaznenog zakona/11 kojima je propisana kaznena odgovornost za uništenje, oštećenje, uklanjanje, isključenje ili činjenjem na drugi način neuporabljivim ili nedjelotvornim zaštitnih naprava na radu, na mjestu gdje se obavlja neki rad, nepostavljanje i neobavljanje pregleda svih zaštitnih naprava i osobnih zaštitnih sredstava zbog utvrđivanja promjena tijekom uporabe koje ugrožavaju sigurnost i zdravlje radnika i izazivaju opasnosti za život ili tijelo ljudi ili za imovinu većeg opsega. Naime, donošenjem novog Kaznenog zakona¹ izvršena je rekonstrukcija glave XX. Kaznenog zakona iz 1997. godine² odnosno kaznenih djela protiv opće sigurnosti ljudi i imovine i sigurnosti prometa na način da

su prometni delikti izdvojeni u posebnu glavu, da su brisana kaznena djela neotklanjanja opasnosti i nesudjelovanja u otklanjanju opće opasnosti, te su u glavi XXI. Kaznenog zakona³ propisana kaznena djela protiv opće sigurnosti, a kazneno djelo oštećenje zaštitnih naprava na radu⁴ propisano je u odredbama o kaznenom djelu dovode-nje u opasnost života i imovine opće opasnom radnjom ili sredstvom⁵ i uništenje ili oštećenje zaštitnih naprava na radu.⁶ Navedene promjene trebale su postojeće odredbe Kaznenog zakona osuvremeniti, ujednačiti i uskladiti visinu propisanih kazni s kaznama propisanim za kaznena djela dovode-nje u opasnost života ili imovine opće opasnom radnjom ili sredstvom.

U radu se donosi definiranje pojmova iz područja zaštite na radu, komparativni pregled usporedive odredbe kaznenih zakona susjednih država Republike Slovenije i Republike Srbije, odredbe kaznenog zakona kojima je uređena obveza uporabe zaštitnih naprava na radu i odredbi Kaznenog zakona (KZ/97) i novog Ka-

*Dr. sc. Dražen Škrtić, (drazen.skrtic@public.carnet.hr), Ministarstvo unutarnjih poslova, PU karlovačka, Trg hrvatskih redarstvenika 6, 47000 Karlovac.

znenog zakona (KZ/11) kojima je propisana kaznena odgovornost za uništenje ili oštećenje zaštitnih naprava na radu i izazivanje konkretne opasnosti te komparativni pregled odredbi KZ/97 i KZ/11. Nadalje, analizira se svrha propisivanja kaznenog djela uništenja ili oštećenja zaštitnih naprava na radu kao samostalnog kaznenog djela i komparira se visina propisanih kazni zbog donošenja blažeg zakona u slučajevima kada je prema počinitelju, s obzirom na vrijeme počinjenja kaznenog djela, nužno primijeniti odredbe zakona koji je povoljniji za počinitelja te prijedloge za promjene navedenih odredbi Kaznenog zakona.

KAZNENA ODGOVORNOST ZA KRŠENJE PROPISA O ZAŠTITI NA RADU U POREDBENOM PRAVU

Propisi o zaštiti na radu uvode standarde zaštite na radu koji osiguravaju provedbu radnih procesa s minimalnim ili socijalno prihvatljivim štetnim utjecajem na život i zdravlje radnika. Za kršenje propisa i standarda zaštite na radu propisuje se prekršajna i kaznena odgovornost poslodavca, uključujući odgovorne osobe u pravnim osobama i pravne osobe, odgovorne osobe za obavljanje poslova zaštite na radu uključujući i odgovorne osobe poslodavca koje nisu neposredno uključene u provedbu zaštite na radu. Odredbe kojima se propisuje kaznena odgovornost za kršenja propisa o zaštiti na radu u pravnim sustavima općenito propisuju se u sklopu Zakona o zaštiti na radu ili kao posebne odredbe u sklopu Kaznenog zakona. Analizom poredbenog prava obuhvaćeni su kazneni zakoni Republike Slovenije i Republike Srbije.

Kazneni zakon Republike Slovenije u 22. poglavlju – Kaznena djela protiv radnih odnosa i socijalne sigurnosti propisuje kazneno djelo ugrožavanje sigurnosti na radu. Za osnovno kazneno djelo, konkretnu opasnost za život ljudi propisana je kazna zatvora do tri godine zatvora. Osnovno kazneno djelo može počinuti bilo koja osoba koja u rudniku, tvornici, na gradilištu ili drugom mjestu rada uništi, ošteti ili ukloni sigurnosne uređaje i tako prouzroči opasnost za

život ljudi.⁷ Osoba koja je odgovorna za zdravlje i sigurnost na radu u rudnicima, tvornicama, radionicama, na gradilištima i drugim mjestima rada i ne postavi sigurnosne uređaje ili ne brine o njihovoj ispravnosti ili ne osigura njihovo djelovanje kad je to potrebno, ili na drugi način ne postupa u skladu s propisima ili tehničkim pravilima o zaštitnim mjerama i time uzrokuje opasnost za život, kaznit će se kaznom zatvora do dvije godine.⁸ Za postupanje iz nehaja, za navedena kaznena djela propisana je kazna zatvora do jedne godine.

Odgovornost za težu posljedicu, tešku tjelesnu ozljedu ili smrt jedne ili više osoba postoji i za kaznena djela počinjena s namjerom i za kaznena djela počinjena iz nehaja. Ako je djelom počinjenim s namjerom prouzročena teška tjelesna ozljeda jedne i više osoba, propisana je kazna zatvora do pet godina, a ako je djelom počinjenim iz nehaja prouzročena teška tjelesna ozljeda jedne i više osoba, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora do tri godine.⁹ Ako je djelom počinjenim s namjerom prouzročena smrt jedne i više osoba, propisana je kazna zatvora od jedne do dvanaest godina, a ako je djelom počinjenim iz nehaja prouzročena smrt jedne i više osoba, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina.¹⁰

Kazneni zakon Republike Srbije u 25. glavi Kaznena djela protiv opće sigurnosti ljudi i imovine propisuje kazneno djelo izazivanje opasnosti neosiguravanjem mjera zaštite na radu.¹¹ Osnovno kazneno djelo čini osoba koja u rudnicima, tvornicama, radionicama ili na drugom mjestu rada ošteti ili ukloni zaštitne uređaje odnosno odgovorna osoba u rudniku, tvornici, radionici, na gradilištu ili na drugom mjestu rada ne postavi zaštitne uređaje ili ih ne održava u ispravnom stanju ili ih u slučaju potrebe ne stavi u funkciju ili uopće ne postupa prema propisima ili tehničkim pravilima o mjerama zaštite na radu i time izazove opasnost za život i tijelo ljudi ili imovinu većeg opsega. Za počinitelja kaznenog djela propisana je kazna zatvora od 6 mjeseci do pet godina. Za kazneno djelo počinjeno iz nehaja propisana je kazna zatvora do tri godine.

Odgovornoj osobi u rudniku, tvornici, radionici, na gradilištu ili na drugom mjestu rada koja ne postavi zaštitne uređaje ili ih ne održava u ispravnom stanju ili ih u slučaju potrebe ne stavi u funkciju ili uopće ne postupa prema propisima ili tehničkim pravilima o mjerama zaštite na radu i time izazove opasnost za život i tijelo ljudi ili imovinu većeg opsega, kojoj je izrečena uvjetna osuda sud može izreći obvezu da u određenom roku osigura postavljanje, održavanje ili uporabu zaštitnih uređaja.

Odgovornost za težu posljedicu regulirana je odredbom kojom su propisana teška kaznena djela protiv opće sigurnosti. Ako je počinjenjem kaznenog djela s namjerom uzrokovana teška tjelesna ozljeda jedne ili više osoba ili imovinska šteta velikih razmjera, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina, a ako je nastupila smrt jedne ili više osoba, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od dvije do dvanaest godina.

Za kazneno djelo počinjeno iz nehaja kojim je uzrokovana teška tjelesna ozljeda jedne ili više osoba ili imovinska šteta većeg opsega počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina, a ako je nastupila smrt jedne ili više osoba, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina.¹²

Odredbe poredbenog prava propisuju kaznena djela ugrožavanja sigurnosti na radu u skladu s pravnom tradicijom. Bez obzira na nomotehničke razlike, kazneni okviri su usporedivi. Blanketnim normama propisana je odgovornost svake osobe za počinjenje kaznenog djela za aktivnost koja je dovela do uništenja ili oštećenja zaštitnih naprava na radu odnosno odgovorne osobe za nepostavljanje zaštitnih naprava na radu. Kazenski zakonik i Krivični zakonik odgovornost za uništenje ili oštećenje zaštitnih naprava na radu propisuju na usporediv način. Međutim, bitne su razlike u odnosu na zaštićeno pravno dobro. Kazenski zakonik ograničava kaznenu odgovornost za kaznena djela izazivanje konkretne opasnosti za život i zdravlje ljudi, težu posljedicu, tešku tjelesnu ozljedu ili smrt jedne ili više osoba. Krivični zakonik zaštićeno pravno dobro proširuje i na imovinu odnosno prouzročenje imovinske štete većeg opsega odnosno velikih razmjera.

DEFINIRANJE POJMOVA

Odredbe kaznenih djela kojima je propisano kazneno djelo oštećenja zaštitnih naprava na radu¹³ odnosno uništenje ili oštećenje zaštitnih naprava na radu¹⁴ su blanketne i upućuju na kršenje odredbi drugih zakona ili propisa.

Zaštita na radu je sustav pravila, načela, mjera, postupaka i aktivnosti, čijom se organiziranim primjenom ostvaruje i unapređuje sigurnost i zaštita zdravlja na radu, s ciljem sprečavanja rizika na radu, ozljeda na radu, profesionalnih bolesti, bolesti u vezi s radom te ostalih materijalnih i nematerijalnih šteta na radu i u vezi s radom.¹⁵

Mjesto rada je svako mjesto na kojemu radnici i osobe na radu moraju biti, ili na koje moraju ići, ili kojemu imaju pristup tijekom rada zbog poslova koje obavljaju za poslodavca, kao i svaki prostor, odnosno prostorija koja poslodavcu služi za obavljanje poslova i koja je pod njegovim izravnim ili neizravnim nadzorom.¹⁶ Izdvojeno mjesto rada je mjesto rada na kojemu radnik ugovoreni posao obavlja kod kuće ili u drugom prostoru koji nije prostor poslodavca.¹⁷

Radilište je privremeno ili pokretno mjesto rada, kao što je gradilište, šumarsko radilište, mjesto gradnje broda te mjesta na kojima se obavljaju privremeni radovi na održavanju, rušenju i popravcima, poljoprivredni radovi i radovi na istraživanju i iskorištavanju mineralnih sirovina.¹⁸

Radnik je fizička osoba koja u radnom odnosu obavlja poslove za poslodavca.¹⁹ Osoba na radu je fizička osoba koja nije u radnom odnosu kod tog poslodavca, ali za njega obavlja određene aktivnosti, odnosno poslove (osoba na stručnom osposobljavanju za rad; osoba na sezonskom radu za obavljanje privremenih, odnosno povremenih sezonskih poslova u poljoprivredi; osoba koja radi na određenim poslovima u skladu s posebnim propisom; redoviti student i redoviti učenik srednjoškolske ustanove na radu u skladu s posebnim propisom; osoba koja radi kao volonter, naučnik, student i učenik na praksi, osoba koja radi u vrijeme izdržavanja kazne zatvora ili odgojne mjere i slično).²⁰

Poslodavac je fizička ili pravna osoba za koju radnik, odnosno osoba na radu obavlja poslove.²¹ Poslodavac u skladu s općim propisom o radu, pravilnikom ili drugim aktom utvrđuje organizaciju provedbe zaštite na radu te prava, obveze i odgovornosti njegovih ovlaštenika i radnika, ako ta pitanja nisu uređena Zakonom o zaštiti na radu i propisima donesenima na temelju nje, kolektivnim ugovorom, sporazumom sklopljenim između radničkog vijeća i poslodavca ili ugovorom o radu. Za organiziranje i provođenje zaštite na radu radnika u svim dijelovima organizacije rada i u svim radnim postupcima kao i za organiziranje i provođenje zaštite na radu, neovisno o tome je li u tu svrhu zaposlio jednog ili više stručnjaka zaštite na radu ili je obavljanje poslova zaštite na radu ugovorio s osobom ovlaštenom za obavljanje tih poslova odgovoran je poslodavac. Prenošenje ovlaštenja za provođenje zaštite na radu ne oslobađa poslodavca odgovornosti.²² Poslodavac je obavezan utvrditi i obavljati poslove zaštite na radu u skladu s procjenom rizika, stanjem zaštite na radu i brojem radnika. Poslodavac koji zapošljava do uključivo 49 radnika, poslove zaštite na radu, može obavljati sam ako ispunjava propisane uvjete ili obavljanje tih poslova može ugovoriti ugovorom o radu sa stručnjakom zaštite na radu.

Poslodavac koji zapošljava 50 do uključivo 249 radnika obavezan je obavljanje poslova zaštite na radu ugovorom o radu ugovoriti sa stručnjakom zaštite na radu, a poslodavac koji zapošljava 250 ili više radnika, obavljanje poslova zaštite na radu, obavezan je ugovorom o radu ugovoriti s jednim ili više stručnjaka zaštite na radu u skladu s provedbenim propisom - pravilnikom kojim se propisuju vrste, stupnjevi stručne spreme i broj stručnjaka zaštite na radu, način i uvjeti obavljanja poslova zaštite na radu kod poslodavca, ovisno o rizicima, djelatnosti i broju radnika.²³ Za propuštanje radnje koju je osoba određena propisom ili općim aktom dužna poduzeti, postaviti propisane naprave za zaštitu od požara, eksplozije ili poplave, otrova, otrovnih plinova, nuklearne energije, ionizirajućeg zračenja ili za zaštitu na radu ili te naprave ne održava u ispravnom stanju ili ih u slučaju potrebe ne stavi u djelovanje, ili uopće ne postupa po propisima ili tehničkim pravilima o zaštitnim mjerama, prema citiranim odredbama, odgovoran je poslodavac.

Ovlaštena osoba za obavljanje poslova zaštite na radu, prema propisima obveznog prava, odgovara za štetu na radu i u vezi s radom koju uzrokuje poslodavcu odnosno radniku ako obavljanjem poslova zaštite na radu ne postupa u skladu s propisima.²⁴

OŠTEĆENJE ZAŠTITNIH NAPRAVA NA RADU

Odredbom su propisana dva osnovna oblika kaznenog djela, oštećenje zaštitnih naprava na radu i nepostavljanje zaštitnih naprava. Kvalificirani oblik kaznenih djela propisan je odredbom o teškim kaznenim djelima protiv opće sigurnosti.

Oštećenje zaštitnih naprava na radu

Odredbom se propisuje moguće mjesto izvršenja kaznenog djela uništenje zaštitnih naprava na radu²⁵ eksplicitnim navođenjem nekih od mogućih mjesta rada, a zatim općom odredbom uključuje i bilo koje drugo mjesto gdje se obavlja neki rad. Kazneno djelo može počinuti svaka osoba. Radnja izvršenja kaznenog djela propisana je kao aktivnost koja dovodi do uništenja, oštećenja, uklanjanja, isključenja ili općenito činjavanja neuporabljivim i nedjelotvornim zaštitnih naprava.

Kazneno djelo je moguće izvršiti s namjerom (izravnom ili neizravnom) ili iz nehaja (svjesnog ili nesvjesnog). S obzirom na oblik krivnje, propisana je i visina kazne. Za kazneno djelo počinjeno s namjerom propisan je posebni minimum kazne zatvora od jedne godine i posebni maksimum kazne zatvora u trajanju do pet godina, a za kazneno djelo počinjeno iz nehaja opći minimum novčane kazne i posebni maksimum kazne zatvora u trajanju do jedne godine. Radnjom izvršenja mora biti izazvana konkretna opasnost za život ili tijelo ljudi ili za imovinu većeg opsega.²⁶

Nepostavljanje zaštitnih naprava na radu

Kazneno djelo nepostavljanja zaštitnih naprava na radu²⁷ eksplicitnim navođenjem nekih od mogućih mjesta rada, a zatim općom odredbom uključuje i bilo koje drugo mjesto gdje se obavlja neki rad propisuje moguće mjesto izvr-

šenja kaznenog djela. Kazneno djelo može počiniti samo odgovorna osoba. Radnja izvršenja kaznenog djela propisana je kao propuštanje radnje koju je odgovorna osoba određena propisom ili općim aktom dužna poduzeti, postaviti zaštitne naprave ili održavati zaštitne naprave u ispravnom stanju ili uopće ne postupa prema propisima o mjerama zaštite na radu.

Kazneno djelo je moguće izvršiti s namjerom (izravnom ili neizravnom) ili iz nehaja (svjesnog ili nesvjesnog). Za kazneno djelo počinjeno s namjerom propisan je opći minimum novčane kazne ili kazna zatvora u trajanju do tri godine. Za kazneno djelo počinjeno iz nehaja propisan je posebni minimum novčane kazne i posebni maksimum kazne u trajanju od jedne godine.

Teška kaznena djela protiv opće sigurnosti oštećenjem zaštitnih naprava

Odredbom o teškim kaznenim djelima uništenja zaštitnih naprava počinjena s namjerom propisane su kazne zatvora u odnosu na posljedicu nastalu počinjenjem kaznenog djela. Ako je kaznenim djelom prouzročena teška tjelesna ozljeda neke osobe ili imovinska šteta velikih razmjera,²⁸ propisana je kazna zatvora u trajanju od jedne do dvanaest godina,²⁹ a za kazneno djelo počinjeno iz nehaja propisana je kazna zatvora u trajanju od jedne do osam godina.³⁰ Ako je kaznenim djelom prouzročena smrt jedne ili više osoba, propisana je kazna od najmanje tri godine zatvora, a ako je počinjenjem kaznenog djela iz nehaja prouzročena smrt jedne ili više osoba, propisana je kazna zatvora u trajanju od tri do deset godina.³¹

UNIŠTENJE ILI OŠETEĆENJE ZAŠTITNIH NAPRAVA NA RADU

Odredbom je propisan osnovni oblik kaznenog djela uništenja ili oštećenja zaštitnih naprava na radu i nepostavljanje zaštitnih naprava. Odgovornost za nepostavljanje zaštitnih naprava propisana je odredbama Kaznenog zakona kojim se inkriminira dovođenje u opasnost života ili imovine opće opasnom radnjom ili sredstvom. Počinitelj postupa s namjerom ili nehajem u od-

nosu na posljedicu koja se sastoji u izazivanju konkretne opasnosti za život i tijelo odnosno imovinu određenog opsega ili prouzročenju teške tjelesne ozljede, smrti osobe ili imovinske štete velikih razmjera. Kvalificirani oblik kaznenih djela propisan je odredbom o teškim kaznenim djelima protiv opće sigurnosti.

Mjesto izvršenja kaznenog djela uništenja ili oštećenja zaštitnih naprava na radu uključuje bilo koje mjesto na kojemu se obavlja neki rad.³² Kazneno djelo postoji kad počinitelj poduzetom radnjom izazove konkretnu opasnost za život i tijelo ili imovinu određenog opsega.

Kazneno djelo može počiniti svaka osoba. Radnja izvršenja kaznenog djela propisana je kao aktivnost koja dovodi do uništenja, oštećenja, uklanjanja, isključenja ili općenito činjenja neuporabljivim i nedjelotvornim zaštitnih naprava, čime izaziva opasnost za život i tijelo ljudi ili za imovinu određenog opsega. Kazneno djelo je moguće izvršiti s namjerom (izravnom ili neizravnom) ili iz nehaja (svjesnog ili nesvjesnog). Počinitelj na subjektivnoj strani u pogledu temeljne posljedice, izazivanja konkretne opasnosti postupa s namjerom ili iz nehaja. S obzirom na oblik krivnje, propisana je i visina kazne. Za kazneno djelo počinjeno s namjerom, propisan je posebni minimum kazne zatvora od šest mjeseci i posebni maksimum kazne zatvora u trajanju do pet godina, a za kazneno djelo počinjeno iz nehaja, opći minimum novčane kazne i posebni maksimum kazne zatvora u trajanju do tri godine. Radnjom izvršenja mora biti izazvana konkretna opasnost za život ili tijelo ljudi ili za imovinu većeg opsega.³³

Nepostavljanje zaštitnih naprava na radu

Kazneno djelo dovođenje u opasnost života ili imovine opće opasnom radnjom ili sredstvom³⁴ propisuje kaznenu odgovornost za nepoduzimanje mjera zaštite na radu.

Nepoduzimanje mjera zaštite na radu nepravo je kazneno djelo nečinjenja kod kojeg posljedica ulazi u biće kaznenog djela. Kazneno djelo može počiniti samo odgovorna osoba koja je kao jamac obvezna spriječiti nastupanje posljedice. Radnja izvršenja kaznenog djela propisana je kao propuštanje radnje koju je osoba određena

propisom, općim ili pojedinačnim aktom, dužna poduzeti. Kazneno djelo čini odgovorna osoba koja propusti postaviti propisane naprave za zaštitu od požara, eksplozije ili poplave, otrova, otrovnih plinova, nuklearne energije, ionizirajućeg zračenja ili za zaštitu na radu ili te naprave ne održava u ispravnom stanju ili ih u slučaju potrebe ne stavi u djelovanje, ili uopće ne postupi prema propisima ili tehničkim pravilima o zaštitnim mjerama. Kazneno djelo moguće je izvršiti s namjerom (izravnom ili neizravnom) ili iz nehaja (svjesnog ili nesvjesnog). Za kazneno djelo počinjeno s namjerom propisan je posebni minimum kazne zatvora od šest mjeseci ili kazna zatvora u trajanju do pet godina. Za kazneno djelo počinjeno iz nehaja propisan je opći minimum kazne zatvora i posebni maksimum kazne u trajanju od tri godine.

Teška kaznena djela protiv opće sigurnosti uništenjem zaštitnih naprava

Odredbom o teškima kaznenim djelima uništenja zaštitnih naprava počinjena s namjerom ili iz nehaja propisana je odgovornost počinitelja za težu posljedicu, a kazne zatvora u duljem trajanju propisane su u odnosu na posljedicu nastalu počinjenjem kaznenog djela. Počinitelj na subjektivnoj strani postupi s namjerom ili iz nehaja u pogledu posljedice osnovnog kaznenog djela, izazivanja konkretne opasnosti za život i tijelo ili imovnu velikih razmjera, a u pogledu teže posljedice postupi iz nehaja. Propisana je i odgovornost za osnovno kazneno djelo počinjeno iz nehaja kod kojeg se i osnovno kazneno djelo i teža posljedica pripisuju postupanju počinitelja iz nehaja. Ako počinitelj u pogledu posljedice osnovnog kaznenog djela izazivanja opasnosti za život i tijelo ljudi ili imovinu velikih razmjera postupi s namjerom i u odnosu na težu posljedicu, teška tjelesna ozljeda odnosno smrt jedne ili više osoba postupi s namjerom, biti riječ o stjecaju kaznenog djela iz članka 222. i odgovarajućeg kaznenog djela protiv života i tijela. Ako je kaznenim djelom prouzročena teška tjelesna ozljeda neke osobe ili imovinska šteta velikih razmjera,³⁵ propisana je kazna zatvora u trajanju od jedne do deset godina,³⁶ a za kazneno djelo počinjeno iz nehaja propisana je kazna zatvora u trajanju šest mjeseci do pet godina.³⁷

Ako je kaznenim djelom prouzročena smrt jedne ili više osoba, propisana je kazna zatvora u trajanju od tri do petnaest godina,³⁸ a za kazneno djelo počinjeno iz nehaja propisana je kazna zatvora u trajanju od jedne do osam godina.³⁹

KOMPARATIVNI PREGLED ODREDBI KAZNENIH ZAKONA

Odredba članka 265., stavak 1. KZ/97 i članka 217. KZ/11 propisano je da kazneno djelo može počinuti svaka osoba. Na identičan način propisano je i mjesto izvršenja kaznenog djela kao mjesto rada ili mjesto gdje se obavlja neki rad, a prema odredbama Zakona o zaštiti na radu i izdvojeno mjesto rada i radilište. Način počinjenja kaznenog djela je isti.

Odredbe članaka 215., stavak 2. KZ/11 i članka 265., stavak 2. KZ/97 gotovo su u potpunosti identične. Odredbama članka 215., stavak 2. kaznena odgovornost proširena je i na nepostupanje prema tehničkim pravilima. Za počinitelja kaznenog djela propisana je kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci do pet godina.

Za kazneno djelo, uništenja ili oštećenja zaštitnih naprava na radu iz članka 217., stavak 2. KZ/11 prema odredbama sud za kazneno djelo za koje je propisana kazna zatvora do tri godine može izreći novčanu kaznu kao glavnu kaznu⁴⁰ i kazneno djelo oštećenja zaštitnih naprava na radu iz članka 265., stavak 3. KZ/97, za koje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine, sud može izreći novčanu kaznu. Naziv kaznenog djela dovođenje u opasnost života i imovine opće opasnom ili sredstvom iz članka 215., stavak 2. KZ/11 i članka 265., stavak 2. KZ/97 ne odražava suštinu navedenih odredbi. Naime, naslov članka sugerira izazivanje opasnosti za život i imovinu aktivnom radnjom, navedena kaznena djela inkriminiraju izazivanje opasnosti za život ili imovinu propuštanjem dužne radnje koju je počinitelj bio dužan poduzeti zbog zaštite ili umanjenja opasnosti za život i imovinu.

Međutim, bitna razlika u visini propisane kazne evidentna je u odredbama članka 217., sta-

vak 1. i članka 215., stavak 2. KZ/11 u odnosu na odredbe članka 265., stavak 1. i 2. KZ/97. Odredbama članka 265., stavak 1. propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, a u članku 265., stavak 2. novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine. Dakle, propisana kazna za oštećenje ili uništenje zaštitnih naprava na radu znatno je veća od kazne za odgovornu osobu koja ne postavi zaštitne naprave na radu. Zakonodavac je u odredbama članka 217., stavak 1. i članka 215., stavak 2. propisao istu kaznu, kaznu zatvora od šest mjeseci do pet godina i za oštećenje ili uništenje zaštitnih naprava na radu i za osobu koja ne postavi zaštitne naprave na radu. Navedenim odredbama KZ/11 znatno je povećana kazna za odgovorne osobe za provedbu zaštite na radu i počinitelju nije moguće izreći novčanu kaznu kao glavnu kaznu. Dakle, KZ/11 izjednačava kazne za osobu koja kazneno djelo iz članka 217., stavak 1. i članka 215., stavak 2. počini aktivnom radnjom, za oštećenje ili uništenje zaštitnih naprava na radu i za odgovornu osobu koja kazneno djelo počini propuštanjem dužne radnje, odnosno ne postavi zaštitne naprave na radu.

Za teška kaznena djela, odnosno kaznena djela čijim je počinjenjem prouzročena teška tjelesna ozljeda neke osobe ili šteta velikih razmjera ili smrt jedne ili više osoba propisana je ista kazna.

Bitna i znatna razlika u navedenim odredbama KZ/97 i KZ/11 je u visini prouzročene imovinske štete. Iznos imovinske štete za koju je nastala opasnost i imovinske štete prouzročene počinjenjem kaznenog djela je prema odredbama KZ/97 dvostruko manja od iznosa propisanog KZ/11.

ZAKLJUČAK

Kazneni zakon/11 odgovornost za uništenje ili oštećenje zaštitnih naprava na radu propisao je na usporediv način. Blanketnim normama propisana je odgovornost svake osobe za počinjenje kaznenog djela za aktivnost koja je dovela do uništenja ili oštećenja zaštitnih naprava na radu. To u prvom redu mogu biti osobe

koje su na radu učinile nedjelotvornim zaštitne naprave, ali i druge osobe koje su po bilo kojoj osnovi ili neovlašteno bile u mogućnosti učiniti nedjelotvornim zaštitne naprave. Za postojanje kaznenog djela nužno je da nastane neposredna opasnost za život i zdravlje ljudi ili imovinu većeg opsega.

Drugi oblik kaznenog djela čini osoba koja je odgovorna za provođenje mjera zaštite na radu. Pri tome nije od značaja razlika u posebnom isticanju odgovorne osobe kao počinitelja, odnosno propisivanja da svaka osoba može počiniti kazneno djelo. Odgovorna osoba prema posebnim propisima je uvijek poslodavac ili/i ovlaštenik za provođenje mjera zaštite na radu. Kvalificirani oblici kaznenih djela propisani su prema posljedicama za život i zdravlje ljudi i imovinu određene vrijednosti. Kazne su propisane prema ponašanju počinitelja prema posljedici, odnosno za namjeru i nehaj.

Danom stupanja na snagu Kaznenog zakona/11 briše se apsurdna prekršajna odredba Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju⁴¹ kojim je propisana samo prekršajna odgovornost s isključivo novčanom kaznom za teške posljedice kao što su bolest, ozljeda ili smrt osigurane osobe do kojih je došlo zbog neprovođenja odgovarajućih mjera zaštite na radu i drugih mjera za zaštitu građana.⁴²

Kaznena djela oštećenja ili uništenja zaštitnih naprava na radu propisana u dva članka 20. glave – Kaznena djela protiv opće sigurnosti ljudi i imovine i sigurnosti prometa u KZ/97. i u tri članka 21. glave – Kaznena djela protiv opće sigurnosti u KZ/11. Nomotehnička razlika u propisivanju kaznenih djela ne utječe na njihov sadržaj. Bitna i znatna razlika u navedenim odredbama KZ/97 i KZ/11 je u visini propisanih kazni i imovinske štete. Prema kriteriju imovinske štete za koju je nastala opasnost i imovinske štete nastale počinjenjem kaznenog djela KZ/11 propisuje dvostruko vrijednosti imovinske štete za koju je počinjenjem kaznenog djela izazvana opasnost ili koja je prouzročena počinjenjem kaznenog djela. Recentnim, konačnim prijedlogom zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona predlaže se da se neodređene vrijednosti

kao zakonsko obilježje kaznenih djela umjesto Pravnim shvaćanjem Vrhovnog suda RH, propiše u odredbama članka 87. KZ/11 te da se vrijednost imovine većeg opsega i imovinske štete velikih razmjera, ne mijenja.

Za osnovna kaznena djela iz članka 265., stavak 1. KZ/97 i članka 217. KZ/11 počinjena s namjerom blaža je odredba KZ/97, dok ja za navedena kaznena djela počinjena iz nehaja blaža odredba KZ/11. Za kaznena djela kojim je prouzročena teška tjelesna ozljeda i za kaznena djela kojim je prouzročena smrt jedne ili više osoba ili prouzročenu štetu velikih razmjera, prema kriteriju propisane kazne zatvora, blaži je KZ/11. Nadalje, u skladu s odredbom članka 55., stavak 1. sud može izrečenu novčanu kaznu u iznosu do 360 dnevnih iznosa ili kaznu zatvora u trajanju do jedne godine zamijeniti radom za opće dobro, pa je i to okolnost koja KZ/11 čini povoljnijim za počinitelja.

Odredbama KZ/11 uvedene su dvije bitne novine. Kazna propisana za kazneno djelo oštećenje ili uništenje zaštitnih naprava na radu iz članka 217., stavak 1. i nepostavljanja zaštitnih naprava na radu iz članka 215., stavak 2. KZ/11 je ista, kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina. S obzirom na navedeno, bilo bi potrebno razmotriti mogućnost da se kazneno djelo oštećenje ili uništenje zaštitnih naprava na radu briše kao samostalno kazneno djelo i propiše u sklopu članka 215. KZ/11, a zaštićeno pravno dobro ograniči na život i zdravlje ljudi.

LITERATURA

Kazneni zakon, N.N., br. 110/97., 27/98., 50/00., 129/00., 51/01., 111/03., 190/03., 105/04., 84/05., 71/06., 110/07., 152/08., 57/11. i 143/12.

Kazneni zakon, N.N., br. 125/11. i 144/12.

Kazenski zakonik (KZ-1-UPB2); (uradno prečišćeno besedilo), Uradni list RS, št. 50/12.

Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona Vlade RH, Klasa: 022-03/14-01/85, Urbroj: 50301-09/06-15-6, od 26. ožujka 2015., (PZE_697.pdf), dostupno na: <http://www.sabor.hr/konacni-prijedlog-zakona-o-izmjenama-i-dopunama-ka>, pristupljeno: 1.6.2015.

Krivični zakonik, Sl. glasnik RS, br. 85/05., 88/05. - ispravak, 107/05. - ispravak, 72/09., 111/09., 121/12., 104/13.

Pravno shvaćanje, VSRH broj: Su-IV 726/97 od 24.11.1997. godine.

Pravno shvaćanje, VSRH broj: Su-IV k-4/2012-57 od 27.12.2012. godine.

Zakon o zaštiti na radu, N.N., br. 71/14., 118/14. i 154/14.

Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju, N.N., br. 150/08., 94/09., 153/09., 71/10., 139/10. i 49/11.

¹ S obzirom da nije mijenjan naziv zakona, uobičajila se praksa uporabe naziva i kratica zakona na način da se Kazneni zakon iz 1997. godine sa svim izmjenama i dopunama navodi kao Kazneni zakon/97 odnosno KZ/97, a novi Kazneni zakon s izmjenama i dopunama navodi kao Kazneni zakon/11 odnosno KZ/11.

² Kazneni zakon, N.N., br. 110/97., 27/98., 50/00., 129/00., 51/01., 111/03., 190/03., 105/04., 84/05., 71/06., 110/07., 152/08., 57/11. i 143/12., u daljem tekstu: KZ/97.

³ Kazneni zakon, N.N., br. 125/11. i 144/12., u daljnjem tekstu: KZ/11.

⁴ Članak 265. KZ/97.

⁵ Članak 215. KZ/11.

⁶ Članak 217. KZ/11.

⁷ Članak 201., stavak 1. Kazenski zakonik (KZ-1-UPB2) (uradno prečišćeno besedilo) Uradni list RS, št. 50/2012., dalje Kazenski zakonik (KZ-1-UPB2).

⁸ Članak 201., stavak 2. Kazenski zakonik (KZ-1-UPB2).

⁹ Članak 201., stavak 3. Kazenski zakonik (KZ-1-UPB2).

¹⁰ Članak 201., stavak 3. Kazenski zakonik (KZ-1-UPB2).

¹¹ Članak 280. Krivičnog zakonika, Sl. glasnik RS, br. 85/05., 88/05. - ispravak, 107/05. - ispravak, 72/09., 111/09., 121/12., 104/13.

¹² Članak 288. Krivičnog zakonika Sl. glasnik RS, br. 85/05., 88/05. - ispravak, 107/05. - ispravak, 72/09., 111/09., 121/12., 104/13.

¹³ Članak 265. KZ/97.

¹⁴ Članak 217. KZ/11.

¹⁵ Članak 3., stavak 1., podstavak 31. Zakona o zaštiti na radu, N.N., 71/14., 118/14. i 154/14.

¹⁶ Članak 3., stavak 1., podstavak 5. Zakona o zaštiti na radu.

¹⁷ Članak 3., stavak 1., podstavak 4. Zakona o zaštiti na radu.

¹⁸ Članak 3., stavak 1., podstavak 18. Zakona o zaštiti na radu.

¹⁹ Članak 3., stavak 1., podstavak 23. Zakona o zaštiti na radu.

²⁰ Članak 3., stavak 1., podstavak 10. Zakona o zaštiti na radu.

²¹ Članak 4. Zakona o zaštiti na radu.

²² Članak 19. Zakona o zaštiti na radu.

²³ Članak 20. Zakona o zaštiti na radu.

²⁴ Članak 26. Zakona o zaštiti na radu.

²⁵ Članak 265. KZ/97.

²⁶ Zbog jedinstvene primjene neodređenih vrijednosti obilježja za pojedina kaznena djela od svih sudova, Kazneni odjel VSRH na sjednici održanoj 24. studenog 1997. godine donio je pravno shvaćanje da zakonsko obilježje imovine većeg opsega kod kaznenog djela uništenja ili oštećenja zaštitnih naprava na radu iz članka 265., stavak 1. postoji kad vrijednost imovine prelazi 100.000,00 kuna. Pravno shvaćanje VSRH broj: broj: Su-IV 726/97 od 24. studenog 1997. godine.

²⁷ Članak 265. KZ/97.

²⁸ Zbog jedinstvene primjene neodređenih vrijednosti obilježja za pojedina kaznena djela od svih sudova, Kazneni odjel VSRH na sjednici održanoj 24. studenog 1997. godine donio je pravno shvaćanje da zakonsko obilježje imovine većeg opsega kod kaznenog djela uništenja ili oštećenja zaštitnih naprava na radu iz članka 271., stavak 1. postoji kad vrijednost imovine prelazi 300.000,00 kuna. Pravno shvaćanje VSRH broj: broj: Su-IV 726/97 od 24. studenog 1997. godine.

²⁹ Članak 271., stavak 1. KZ/97.

³⁰ Članak 271., stavak 2. KZ/97.

³¹ Članak 271., stavak 4. KZ/97.

³² Članak 217. KZ/11.

³³ Zbog jedinstvene primjene neodređenih vrijednosti obilježja za pojedina kaznena djela od svih sudova, Kazneni odjel VSRH na sjednici održanoj 27. prosinca 2012. godine donio je pravno shvaćanje da zakonsko obilježje imovine većeg opsega kod kaznenog djela uništenja ili oštećenja zaštitnih naprava na radu iz članka 217., stavak 1. postoji kad vrijednost imovine prelazi 200.000,00 kuna. Pravno shvaćanje VSRH broj: Su-IV k-4/2012-57 od 27.12.2012. godine. Recentnim konačnim Prijedlogom zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona predlaže se u članku 87. dodavanje stavka (28): Vrijednost imovine je većeg opsega ako prelazi 200.000,00 kuna. Članak 25. konačnog Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona Vlade RH Klasa: 022-03/14-01/85, Urbroj: 50301-09/06-15-6, od 26. ožujka 2015., (PZE_697.pdf), dostupno na: <http://www.sabor.hr/konacni-prijedlog-zakona-o-izmjenama-i-dopunama-ka>

³⁴ Članak 215., stavak 2. KZ/11.

³⁵ Zbog jedinstvene primjene neodređenih vrijednosti obilježja za pojedina kaznena djela od svih sudova, Kazneni odjel VSRH na sjednici održanoj 27. prosinca 2012. godine donio je pravno shvaćanje da zakonsko obilježje imovinska šteta velikih razmjera kod kaznenog djela teška kaznena djela protiv opće sigurnosti iz članka 222., stavak 1. i 3 KZ/11 postoji kad vrijednost imovine prelazi 600.000,00 kuna. Pravno shvaćanje VSRH broj: Su-IV k-4/2012-57 od 27.12.2012. godine. Recentnim konačnim Prijedlogom zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, predlaže se u članku 87. dodavanje stavka (27): Vrijednost imovine, imovinske štete, imovinske koristi, porezne obveze i državne potpore je velikih razmjera ako prelazi 600.000,00 kuna. Razaranja prouzročena kaznenim djelima su velika ako prelaze 600.000,00 kuna. Članak 25. konačnog prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona Vlade RH Klasa: 022-03/14-01/85, Urbroj: 50301-09/06-15-6, od 26. ožujka 2015., (PZE_697.pdf), dostupno na <http://www.sabor.hr/konacni-prijedlog-zakona-o-izmjenama-i-dopunama-ka>

³⁶ Članak 222., stavak 1. KZ/97.

³⁷ Članak 222., stavak 2. KZ/97.

³⁸ Članak 222., stavak 3. KZ/97.

³⁹ Članak 222., stavak 4. KZ/97.

⁴⁰ Članak 40., stavak 4. KZ/11.

⁴¹ Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju, N.N., br. 150/08., 94/09., 153/09., 71/10., 139/10. i 49/11.

⁴² Članak 381., stavak 1., alineja 8 KZ/11.

CRIMINAL LIABILITY FOR DAMAGE OR DESTRUCTION OF PROTECTIVE DEVICES AT WORK

SUMMARY: Protective devices at work are of utmost importance for occupational safety and a prerequisite for a safe performance of work. The Occupational Safety Act states the responsibility of the employer to install and regularly inspect all safety devices and personal protective equipment to detect any changes in their performance which may affect the safety and health of workers. Criminal liability is envisaged for the destruction, damage, removal, shutting off or rendering unusable or ineffective the protective devices at work causing danger to human life and health or damage to valuable property, whether committed intentionally or negligently. Individual criminal liability shall be established according to the general principles of criminal law. Key words: occupational safety, safety device at work, damage to safety devices, causing danger.

Key words: occupational safety, safety device at work, damage to safety devices, causing danger

*Subject review
Received: 2015-03-09
Accepted: 2015-04-20*